

Інструкція до читання

Дорогі Читачі!

Цю книжку можна читати двома способами.

Перший спосіб – читати все поспіль: від першої до останньої сторінки.

У цьому разі ви будете знайомитися з історією, що відбувається водночас у двох часах – у минулому (Герман) і сьогодні (Ханна й Віра).

Другий спосіб – читати від розділу 1, 2, 3 і т. д. аж до розділу 0.

У цьому разі ви спершу познайомитеся з історією Германа, що відбувається хронологічно раніше, ніж історії Ханни й Віри.

1

Герман

Я побачив її першим. І тепер, якщо справа дійде до слідства, якщо справа дійде до суду, я скажу прокуророві: «Вона мріяла стати балериною. А поки що ходила до середньої школи. Я побачив її першим. Не Янек. І він вирішив мені помститися».

Я звав її Міреле – вона мені дозволяла. Для всіх інших, чужих і своїх, тільки Міра, Міріам. Характер у дівчинки залізний. Руки й ноги – довгі. Волосся – мідний дріт, закручений у тугі спіралі. Тричі на тиждень я бачив, як вона мчить на балет: полотняна сумка із трико й пуантами перекинута через плече, голова високо піднята – невидиму повітряну кульку прив'язано до кінчика гострого підборіддя. Ступні з вивернутими назовні носками випереджають тіло, переносячи його через замети, купки опалого листя і замерзлі калюжі на тротуарах Міста.

Ми познайомилися кілька років тому. Я сидів на дивані у вітальні, світло ледь пробивалося крізь мереживні фіранки,

і потерта темно-синя оббивка крісел була оповита полудневим мороком. На вулиці сяяло сонце, а будинок огорнули тиша та прохолода. Не чутно ні машин, які проїжджають, ані співу шпаків у садку. Гудіння дзвонів у моїй голові ненадовго стихло. Воно добряче мені дошкуляло. Уявіть, що у вашому будинку гудуть водогінні труби. Коли ви відкриваєте воду, гудіння стихає і стає легше думати. Але варто тільки перекрити потік, як воно повертається із новою силою, нагадуючи нетерплячого слона, що б'ється об огорожу вольєра в зоопарку. Слон голодний, його змучила спрага, але ніхто не чує його тоскного стогону. Ніхто, крім мене.

Я читав підручник із шахів, старанно ігноруючи щоразу сильніше гудіння. Задзвонив телефон.

«Германе, не будь занудою! — Йоц, мій друг, горлав у слухавку. — Ми із хлопцями зустрічаємося біля кінотеатру о п'ятій, підходь».

У Йоца є свобода, а в мене лише дзвін у вухах. А ще розхитані нерви, які треба тримати в шорах.

«Мені треба обдумати кілька партій — турнір наступного тижня», — сказав я. Батько не дозволяє гуляти після школи. Він вважає, що я не маю тинятися Містом із друзями. Неробство шкодить голові.

Поклавши слухавку, впиваюся в порожнечу й уявляю, як Йоц та інші однокласники смакують газовану воду й розважаються, а білі зуби у брекєтах виблискують на сонці, мов клавіші фортепіано. Скрегочу зубами, стискаю пальцями обкладинку. Але з місця не зрушую. Не послухатися батька — гріх.

— Чи є хто вдома? — ззовні пролунав голос, і крізь вітраж у дверях на мене глянуло око. — Агов, хлопчику, я тебе бачу!

Бекання баранчика, а не голосок. Для переконливості вона загупала у двері. Гуп-гуп-гуп. Я не міг стерпіти цього звуку і попрямував до дверей. На ходу поправив ярмулку, випустив цицит*.

— Ну що ти там вовтузишся? У мене для тебе подарунок!

Я крутнув дверну ручку. На порозі стояла дівчинка. Вона була нижчою за мене на зріст і нахабно розглядала передпокій.

— Ти хто? — я побачив її волосся і білу шкіру личка, всіяну ластовинням.

Замість відповіді вона тицьнула мені м'яке чорне звірятко. Кошеня голосно нявчало, вчепившись у рукав светра випущеними кігтикками крихітних лапок.

— Навіщо ти його притягла? — скривившись, запитав я і спробував всучити його назад.

Однак дівчинка пробувала проскочити в будинок. Та де там! Я стояв намертво — чужинців не можна пускати на поріг.

— А ти сильний, — здивовано відповіла вона, полишаючи спроби прорватися.

Розглядаючи мене — я спробував схвати дірку на шкарпетці, — вона стягла ярмулку з моєї голови й усе ж прослизнула до передпокою. Крутнулася на підборах лакованих чорних

* Цицит (євр. китиці видіння) — плетені пучки ниток, які носять чоловіки з 13 років на чотирьох кінцях єврейського молитовного вбрання як нагадування про Божі заповіді.

черевичків, що їх зразкові дівчатка носять у шабат*, а Міреле, як я згодом довідався, взувала щодня, і сказала:

— Можемо його втопити.

— Ти серйозно? — відповів я.

Дзвони стихли. На мить я заплющив очі, перевірів. Не зда-лося.

Міреле кивнула:

— Заразом подивимося, чи будуть бульбашки! Нам у шко-лі розповідали...

Я прочинив двері ванної і став набирати у відро воду. Кошеня звивалося і намагалось ухопити лапками китичку ци-цит. Та я міцно його тримав. У голові загуділи дзвони, наче за сосновим лісом стояла дзвіниця, на якій за розкладом уми-кали психоз.

За спиною пролунав тупіт підборів, і дівчинка завмерла на порозі.

— Ти що! Ми так не домовлялися! — заверещала вона, побачивши, як я підіймаю волохату грудочку над відром.

— Не хвилюйся, вода тепла, воно не змерзне, — сказав я, занурюючи задню лапку кошеняти у воду.

— Відпус-с-сти його, — прошипіла дівчинка.

— Ти впевнена? — друга лапка торкнулася води.

— Ой, тобто я хотіла сказати, не відпускай кошеняти! — вона майже плакала, я завмер. — Гара-а-зд, — протягла вона, — а тепер віддай його мені. Кошеня моє. Ясно?

* Шабат — субота, сьомий день тижня, в який Тора наказує утримувати-ся від роботи.

— Але ж ти сказала...

Вона ступнула вперед, намагаючись забрати кошеня, але я відійшов трохи далі. Кошеня заспокоїлося і муркотіло. Паль-цями я відчував, як вібує його круглий животик.

— Ти мені набрехала? Повірити не можу. Ми ж тільки-но познайомилися, а ти вже порушила одну з десяти заповідей, — гудіння наростало.

— Віддай. Мені. Кошеня.

Я обережно занурих кошеня у воду. Воно зашипіло, як олія на сковорідці, коли мама готує латкес* по вівторках, і вп'ялося в мене кігтиками й зубами, намагаючись урятувати своє жит-тя. Дівчинка пронизливо заверещала, і я тицьнув їй кошеня, лиш би вона замовкла.

— Ти ненормальний! — крикнула незнайомка.

— А ти — брехуха, — відповів я. — Як тебе звати?

— Я Міреле, — сказала вона. — Налий мені молока.

Вона витерла ніс рукавом, що виглядало кумедно, — я завж-ди носив із собою чисту хустку. І пішла до кухні. Я знову не встиг заступити їй дорогу.

Батьки вчили: якщо на порозі з'являється незнайомиць, клич дорослих. Але що робити, коли незнайомиць — дівчинка мого віку, та ще й із мокрим кошеням, я не знав.

Раптово мені схотілося стати трішечки вищим. Коли я на-здогнав Міреле, вона вже уважно вивчала нашу кухню — на стінах розвішані каструлі, плита тепла, під рушником упріває

* Латкес — класична ханукальна страва з картоплі, дуже схожа на де-руни.

суп. Стільці з високими спинками довкола хиткого круглого столу.

Я налив молока – їй у склянку, кошеняті – у тарілочку.

– Якщо ти не хочеш його позбутися, то навіщо запропонувала? – запитав я.

Міреле залпом випила склянку крижаного молока й витерла молочні вусики. Рукавом.

– Мама каже, що я люблю приборхувати. А я і не заперечую. Життя в нашому містечку нудне, от і доводиться приборхувати. Але я не збиралася топити кошеня. Мені здалося, що буде смішно, коли я буцімто його тобі віддам, а потім виявиться, що воно моє.

Вона торохтіла, не дивлячись на мене, перебирала низ спідниці однією рукою і накручувала пасмо волосся на палець іншої. Міреле була істотою з іншої планети, однією з тих, які перешіптуються, регочуть і підштрикують нас, хлопчиків. Жіноча братія звела довкола себе невидиму стіну з настанов батьків і страхів матусь, які побоювалися надто рано стати бабусями. Але Міреле відрізнялася від них. Мить – і вона вже у вітальні, гортає книжку про шахи, яку подарував мені батько. Тоді в нас не було проблем. Усе, про що ми говорили, – це шахи, тижневий розділ Тори й навчання.

– Ти вмієш грати в шахи? – Міреле засяяла. – А мені батько не дозволяє. Він вважає, що шахи – заняття не для дівчинки.

Вона знизала плечима – її фірмовий жест, я буду пізнавати й любити його ще дуже довго.

– Так, мене батько вчить. Якщо хочеш, я покажу тобі...

І почалися наші таємні побачення. По середах, із третьої до п'ятої. Вона приходила до мене, коли мама рушала в гості до дядька Юхима, а батько, за його словами, стирчав на роботі. Ми бачилися і поза межами вітальні, але дві години на тиждень були тільки нашими. Між шаховими ходами ми говорили про все – школу, книжки, нові фільми.

Ми влаштовувалися у вітальні, я приносив чай і булочки з корицею, які Міреле любила до дрижаків, але відщипувала лише кілька шматочків, а на решту поглядала із сумом – бо треба берегти фігуру. Я вмощувався на дивані, вона – навпроти, у кріслі. Між нами – столик, дошка й фігури.

– Ти легко міг узяти мого коня ферзем, – сказала вона під час однієї нашої гри.

– Міг, якби дехто не відволікав мене балачками, – відповів я.

– Шах і мат! – вона заплескала в долоні й розсміялася. – Ти піддаєшся?

– Ну це вже ні! Просто я думав про інше, але нічого, наступного разу – будь наготові!

Міреле скривила гримасу, але я не зауважив. Останні два місяці я думав лише про те, що хочу її поцілувати.

– Мені вже час, друже, – зібравшись іти, вона легенько стиснула мою руку.

– До побачення, – незворушно попрощався я, іноді в мене це вдається, – побачимося за тиждень.

Я дивився на її фігурку, що віддалялася, і разом із нею танула моя мрія про щастя. Раптом Міреле озирнулася, підбігла